

پیامدهای ممیزی زیان‌بارتر از سود آن است

میر جلال‌الدین کزازی*

کتابی چاپ نشود. باید کار را به کاردانان سپرد. در بسیاری موارد کتاب‌هایی برگزیده می‌شوند که در آنها نشانه‌های پخته‌خواری دیده می‌شود. به عقیده شما برای داوری‌ها در حوزه کتاب چه تدابیری باید اندیشید؟

هر زمان که در ارزیابی و داوری‌ها، آگاهی و چیرگی کارشناسانه و تخصص لازم به کار رود، بی‌گمان آن ارزیابی به گونه‌ای بهنجارتر و ورزیده‌تر انجام خواهد گرفت. به عقیده من تمام کسانی که با کار پدید آوردن، پراکندن و نشر کتاب در پیوند هستند، می‌توانند آن را سامان دهند. آنچه بایسته است و گریزی از آن نیست، سهیم بودن افرادی است که با نوشتن، پدید آوردن، تناقض‌ها و دشواری‌های چاپ و نشر آگاه هستند؛ تا این افراد بتوانند در ارزیابی و داوری کتاب که امری بس دشوار و سرنوشت‌ساز است، موفق باشند.

پیامدهای زیان‌بار کتابسازی را در پژوهش‌های مرتبط با میراث کهن ما چگونه می‌بینید؟

بی‌گمان، پاره‌ای از ویرایش‌ها از متن‌های کهن گونه‌ای از آن پدیده نابهنجار است که آن را کتابسازی می‌نامیم. متنی کهن را که پیش‌تر با رنج ویراستاری توانمند به چاپ رسیده است، کسی شتابزده، در پی نان یا نام، دوباره به چاپ می‌رساند؛ چند واژه را معنی می‌کند و دیباچه‌ای کم و کوتاه و گاه نادرست بر آن می‌نویسد. کتابی که بدین گونه پدید می‌آید، بدرست در شمار کتاب‌های بیهوده و برساخته است.

در حال حاضر معضلی در نشر ما وجود دارد که می‌توان از آن به عنوان کتابسازی یا پخته‌خواری نام برد. از دید شما چرا این پدیده روندی رو به افزایش داشته است؟

این موضوع در هر زمینه و هر کالایی به‌آسانی باز می‌شود؛ هم گونه ناب و نیک در بازار هست و هم گونه بد و برساخته. نمی‌توان گفت که یکی از این دو گونه نباشد. این هنجار بازار است. در کتاب هم که کالای فرهنگی است، داستان همین است. بر خواننده است که بتواند نیک را از بد و سره را از ناسره باز شناسد، و گرنه شما نمی‌توانید کارسازی بیابید که کتاب بد، بی‌پایه و بی‌مایه نشر نشود.

آیا چنین روندی موجب نمی‌شود که حق پژوهشگران تضییع شود و بازار نشر به سمت نازل شدن پیش برود؟

بی‌گمان؛ اما چاره نیست. از دیگر سوی آنچنان که در آن داستان پارسی گفته می‌شود، «تا بد نباشد، نیک آنچنان که میسزد، شناخته نخواهد شد». هر چیز را ما با وارونه و ناساز آن می‌توانیم به بهترین شیوه بشناسیم. از این دید، می‌توان گفت که تلاش نویسندگان و پژوهندگان راستین، نه تنها تباه نخواهد شد، بلکه بیشتر به چشم خواهد آمد و شناخته خواهد شد.

به عقیده شما، برای کاهش معضل کتابسازی چه باید کرد؟ آیا ممیزی می‌تواند چاره کار باشد؟

تنها راهی که از دید من راه شایسته و زبینه‌ای نیست، ممیزی کتاب است؛ اما پیامدهای این کار، از دید من، زیان‌بارتر از سود آن است. کتاب بد بیراه، اگر بی‌ممیزی به چاپ برسد، زبانی کمتر دارد تا این که ما ممیزی را بپذیریم برای آن که چنین

* استاد بازنشسته دانشگاه علامه طباطبایی

